

Ю.М. Попова, канд. екон. наук, доцент

К.Д. Юренко, студентка

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах транснаціональні корпорації (ТНК) є провідними суб'єктами міжнародної економіки і все активніше беруть участь у світових економічних процесах та поширюють свій вплив на всі країни світу. Транснаціоналізація є головною рушійною силою економічного розвитку, адже надходження фінансових ресурсів сприяє покращанню економічного стану країни, а також дозволяє бути активним гравцем не лише на локальному ринку, а й на зарубіжному. Діяльність ТНК сприяє створенню нових робочих місць, впровадженню нових технологій, поширенню міжнародних стандартів ведення виробництва та демонструє високу продуктивність капіталу. Всі ці фактори сприяють розвитку національної економіки. З іншого боку, прихід ТНК в країну загрожує занепадом менш прибуткових галузей економіки, оскільки ТНК орієнтуються лише на включення високоприбуткових сегментів української економіки. Саме тому необхідно дослідити всі аспекти транснаціоналізації світової економіки з метою залучення капіталу до України на вигідних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти діяльності ТНК розглядаються в працях багатьох українських науковців: Ю. Гончарова, В. Рокочі, Ю. Петіна, В. Плотнікова, В. Новицького, О. Мозгового, Ю. Пахомова, О. Сальника, В. Самофалова та ін. Серед зарубіжних дослідників цією проблематикою займалися Л. Павлова, Дж. Даннінг, С. Хаймер та ін.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є визначення ролі процесу транснаціоналізації світової економіки в активізації інвестиційної діяльності України.

Виклад основного матеріалу. Транснаціоналізація являє собою процес посилення світової інтеграції в результаті глобальних операцій ТНК. Відповідно до визначення Комісії ООН із ТНК, транснаціональна компанія – це компанія, що включає одиниці у двох або більше країнах, незалежно від їх юридичної форми та сфери діяльності. Її система прийняття рішень дозволяє проводити узгоджену політику і здійснювати

загальну стратегію через єдиний керівний центр. Окремі одиниці пов'язані власністю так, що одна з них може мати значний вплив на діяльність інших і, зокрема, ділити знання, ресурси і відповідальність з іншими [1].

Свою діяльність ТНК реалізує через міжнародне виробництво товарів і послуг на основі вивезення капіталу за кордон у формі прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Міжнародний рівень функціонування є головною ознакою ТНК.

Для розвитку української економіки важливим є створення та функціонування ТНК, оскільки саме вони є рушійною силою сучасної економіки, сприяють інноваційному розвитку, вирішенню соціальних проблем та ін. На цей момент найуспішніше український ринок освоюють ТНК індустріально розвинених країн – США, Німеччини, Великобританії, Швеції, Росії та ін. (таблиця) [2]. В Україні зафіксовано близько 7 тис. філій іноземних ТНК, тоді як у світі їх загалом приблизно 860 тис. Тобто частка України становить лише 0,8 % від загальної кількості філій ТНК [3]. Найбільшими ТНК, які вклали значні фінансові ресурси у вітчизняну економіку, є: Coca-Cola Company – 318 млн дол., МТС (група АФК «Система») – 310 млн дол., ТНК-ВР – 285 млн дол. Також лідируючі позиції займають такі корпорації як McDonald's Corporation (195 млн дол. США), SigmaBleyzer (150 млн дол.), British American Tobacco (102 млн дол.) та ін. [4].

На сьогоднішній день ТНК вважають одним з основних українських інвесторів, а ПІІ ТНК – основною формою зарубіжної експансії ТНК. Прямі іноземні інвестиції – це реальні інвестиції, які, на відміну від портфельних, не є чисто фінансовими актами, що виражені в національній валюті. Прямі іноземні інвестиції, на відміну від портфельних, зазвичай забезпечують управлінський контроль над об'єктом, в який інвестовано капітал.

Найвідоміші ТНК, що здійснюють діяльність на території України [2]

№	ТНК	Країна	Галузь діяльності
1	The Coca-Cola Company	США	Харчова промисловість
2	Nestle S.A.	Швейцарія	Харчова промисловість
3	McDonald's Corporation	США	Харчова промисловість
4	Татнафта	Росія	Нафтова промисловість
5	British American Tobacco	Велика Британія	Тютюнова промисловість
6	Tetra Pak	Швеція	Харчова промисловість і пакування

7	Лукойл	Росія	Нафтопереробна промисловість
8	ТНК-ВР	Росія	Нафтопереробна промисловість
9	Kraft Foods Inc.	США	Харчова промисловість
10	SC Johnson	США	Хімічна промисловість
11	KMT Group	Швеція	Переробна промисловість, торгівля
12	Metro AG	Німеччина	Роздрібна і оптова торгівля
13	Philip Morris Inc.	США	Тютюнова промисловість
14	Procter & Gamble Co.	США	Хімічна промисловість

Об'єм надходжень ПІІ є найкращим показником інвестиційної привабливості країни. Проаналізувавши динаміку ПІІ, можна визначити особливості взаємодії України з ТНК. За останні роки спостерігається стійка тенденція до зростання ПІІ, що може свідчити про високу перспективність вітчизняної економіки.

Характеризуючи процес іноземного інвестування на основі динаміки індексу транснаціоналізації економіки України, можна відзначити, що його значення зросло в період з 2006 р. по 2012 р. майже у 3 рази. Це обумовлено поступовим збільшенням іноземних ТНК, які розміщують свої дочірні підприємства і філії в Україні.

Слід відмітити, що більшість ТНК, які представлені на українському ринку, спеціалізуються на харчовій промисловості. Це пов'язано з тим, що саме ця галузь економіки забезпечує швидкий обіг капіталу та невисокі комерційні ризики. Також для ТНК із економічно розвинутих країн є привабливим інвестування в інфраструктуру бізнес-послуг для обслуговування, насамперед, підприємств з іноземними інвестиціями.

Фахівці визначили ряд перешкод, що спричиняють зменшення об'єму іноземного інвестування [5]: нестабільність законодавчої бази, недосконалість податкової системи, суперечливість (у теорії і на практиці) прав власності на землю, пробіли в механізмі приватизації держмайна іноземними юридичними і фізичними особами, власне кажучи відсутність державних гарантій іноземним вкладенням капіталу. Ці фактори можна розглядати по-різному і як справедливі, і не дуже, оскільки нестабільність економіки й недосконалість законодавчої та податкової бази характерна для будь-яких країн, особливо тих, що розвиваються. Однак і те, й інше не є перешкодою для іноземного інвестування їхньої економіки. Брати до уваги необхідно економічну ефективність інвестицій як для іноземного

інвестора, так і для економіки України. Лише на підставі з цієї позиції слід визначати, чи сприятливий інвестиційний клімат у країні, чи ні.

Вплив прямих закордонних інвестицій транснаціональних корпорацій на економічний розвиток країни має як позитивні, так і негативні наслідки, але завжди необхідно пам'ятати, що для ТНК розширення корпоративної мережі насамперед є доступом до сировинних і інтелектуальних ресурсів країни-реципієнта та можливістю обійти національний захист внутрішнього ринку [1]. Головною метою вкладення інвестицій в Україну є пошук нових ринків збуту.

Деяка частина вітчизняних підприємств в умовах недостатньо розвиненої технології, нестабільного фінансового стану відчувають себе лідерами певних галузей виробництва. Зіткнувшись із провідними компаніями світу, активи яких становлять сотні мільярдів доларів, більшості з них доводиться поступатися власними амбіціями заради можливості отримати в складі ТНК доступ до нових ринків, технологій, інвестиційних ліній. У результаті цього посилюється залежність національної економіки від провідних ТНК світу, що призводить до втрати свободи вибору власного шляху економічного розвитку підприємства.

Висновки. Транснаціоналізація світової економіки має ряд позитивних аспектів: сприяє інтеграції, впровадженню якісно нових науково-технічних розробок, оформленню зон безмитної торгівлі, становленню партнерських відносин між державами, а також забезпечує доступ до додаткових джерел інвестиційного капіталу, тим самим сприяючи розвитку інвестиційної діяльності приймаючої країни. При цьому результати діяльності ТНК залежать не тільки від самих ТНК, а й від державної політики приймаючої країни. Для покращання інвестиційного клімату і активізації інвестиційної діяльності держава повинна створити всі належні умови, а саме: створити умови для стабільності економічного та політичного середовища; забезпечити прозорість банківської системи; гарантувати доступність даних про об'єкти інвестицій; досягти низького рівня корупції в країні; проводити адекватну податкову політику; надати гарантії відшкодування боргу і повернення коштів іноземним інвесторам; створити всі сприятливі умови для виходу компаній на внутрішні та зовнішні ринки.

Отже, для активізації інвестиційної діяльності в Україні необхідно враховувати всі можливі негативні наслідки транснаціоналізації й максимально раціонально використовувати позитивний ефект від діяльності ТНК та надходжень інвестицій.

Бібліографічний список: 1. Пономаренко І.В. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України / І.В. Пономаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. 2. Діяльність ТНК в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politiko.ua>. 3. Офіційний сайт ЮНКТАД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org> 4. NationMaster: World Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationmaster.com> 5. Семенов А.А. Діяльність ТНК в Україні та їх вплив на економічний розвиток країни / А.А. Семенов, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com> 6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> 7. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctad.org>

Попова Ю.М., Юренко К.Д. Роль транснаціоналізації мирової економіки в активізації інвестиційної діяльності України. Исследована сутність транснаціоналізації мирової економіки и раскрыто ее влияние на инвестиционные процессы в Украине. Предложены меры по активізації інвестиційної діяльності України.

Popova Y., Yurenko K. The role of world economy transnationalization in stirring up the investment activity in Ukraine. The article investigates the essence of transnationalization of the world economy and reveals the impact on the investment processes in Ukraine. Proposed measures to activation of investment activity in Ukraine.